

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

1/1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гүўалық берилген.*

1/1-сан 2024

март

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы*

**Редактор:
А. Тилегенов**

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ
Сапардурды АБАЕВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ
ХАЙРУЛЛА АЛЯМИНОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Интизар АБДИРИМОВА
Тўлкин АЛЛАЁРОВ
Марифжон АХМЕДОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Ботир БОЙМЕТОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Шохида ИСТАМОВА
Умида ИБРАГИМОВА
Лола ИСРОИЛОВА
Меуерг ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Захия НАРИМБЕТОВА
Хушбоқ НОРБЎТАЕВ
Улфат МАҲҚАМОВ
Уролбой МИРСАНОВ

Сафо МАТЧОН
Шуқурилло МАРДОНОВ
Камаладин МАТЯКУБОВ
Раъно ОРИПОВА
Бахтиёр РАХИМОВ
Фуркат РАЖАБОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Дилшода САПАРБАЕВА
Феруза САПАЕВА
Зайниддин САНАҚУЛОВ
Қаххор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Қуанишбек ТУРЕКЕЕВ
Тажибай УТЕБАЕВ
Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Вохид КАРАЕВ
Гулмира ҚАРЛЫБАЕВА
Ризамат ШОДИЕВ
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА
Гавхар ЭШЧАНОВА
Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХЭМ ЭДЕБИЯТ

Raxratdinova R.A. Kelbetliklerdi oqituv usullari	7
Ruzmetova D.A. Zamonaviy xoriliy til o'qitish muammolari	13
Ботирова Ш.И. Лирик композицияда модерн шеър табиати талқини	21
Мирзалиева Д.Б. Использование информационно-коммуникационных технологий при обучении переводу	24
Kholiyorov B. Teaching english for specific purposes through agricultural domain in Uzbekistan	31

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Ametova G.E. Ximiyani oqitwda oqiwshilardn qizigiwin qaliplestiriv metodikasi	47
Бердиева Г. Шахса кадрятли мулоқот маданиятини шакллантиришга доир хорижий тажрибалар таҳлили	53
Ibraymov A.Ye. Raqamlashtirish sharoitida masofaviy va aralash o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari	60
Mirzaxmatov B.B. Noaniqlik sharoitida qaror qabul qilishning psixologik mexanizmlari: boshqaruv qarorlari misolida	66
Ботиров Х.Х. Таълим соҳасида рақобатбардошликка эришиш учун таълим муассасасининг стратегиялари	70
Mirzaxmatov B.B. Noaniqlik sharoitida qaror qabul qilishning psixologik mexanizmlariga ilmiy yondashuvlarning o'ziga xosligi	78
Urinbayev S.Q. Talabalar motivatsiyasini oshirishda raqamli ta'lim resurslarining matematikani o'qitish jarayoniga integratsiyasi	82
Uteuliyev J. N. Pedagog-tarbiyachining axborot kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishning yondashuvlari	86
Urinbayev S.Q. Matematikani o'qitishda raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda kreativlikni oshirish masalalari	90
Xujayarova N.S. Talabalarda individual talim traektoriyasi asosida kreativ fikrlash	95
Kurbanova A.O'., Bo'riyeva F.B. Umumta'lim maktablarining ijtimoiy-madaniy va ma'rifiy sohasi pedagogik fenomen sifatida	99
Адизова С.Ю. Талабаларни юқори технологик корхоналарда касбий фаолиятга тайёрлаш бўйича тажриба - синов натижалари	104
Davletmuratova E. O'quvchi yoshlarni vatanparvarlik tuygusini tarbiyalashda xalq pedagogikasining ahamiyati	111
Shodmonova Z.B. Ijtimoiy pedagogik faoliyatga ta'sir etuvchi omillar	115
Саломова Р.В. Информатика ўқитувчиларида узлуксиз касбий тайёргарликни комплекс ривожлантиришнинг методик тизимини такомиллаштириш	120
Ovxunov I.A. Bo'lajak o'qituvchilarda virtual borliqqa mas'uliyatli munosabatni rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	126
Rahimova M.A. O'quvchilarda empatiyani shakllantirish usullari	136
Arslanova M.M. Inklyuziv ta'lim sharoitida pedagoglarning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari	142
Бердиева Г. Ўқувчиларда кадрятли мулоқот маданиятини шакллантириш шакли ва усуллари ҳамда технологияси	148
Muratova Sh. Shaxs tipologiyalari: Xeymans - Lesenn tipologiyasi va Sheldonning	

konstitutsional farqlar psixologiyasi	154
Raximov B.X. Bo'lajak o'qituvchilarda ilmiy tadqiqotchilikka oid intellektni rivojlantirishning psixologik omillar	164
Rajabova J.P. Ижтимоий педагогик таълимни дифференциал ёндашув асосида ташкил этиш йўллари	173
Ro'zieva Z.S. Pedagog kasbiy kompetentligi va emotsional jarayonlarining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	179
Yusupova Z. Z. Pedagogik jamoadagi shaxslararo munosabatlar	186
Murodova Z., Qurbonova G. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim barkamollik sifatlarini shakllantirish omili	194
Қодиоров Н.Э. Индивидуал ёндашув асосида талабаларнинг лойиҳалаш-конструкторлик компетенцияларини ривожлантириш - педагогик муаммо сифатида	198
Нуридинов Ш.Ш. Муҳандислик йўналиши талабаларини инновацион ёндашув асосида касбий компетентлигини ривожлантиришнинг педагогик-психологик хусусиятлари	205
Isabayeva M.M., Toshpulatova D.S. O'quvchilarda kreativ faoliyatini rivojlantirish funkciyalari	210
Boboqulova D.M. O'quvchilarda tadbirkorlik mexanizmini rivojlantirishda ota-ona va o'qituvchi boshqaruvidagi hamkorlik	215
Расулов А.Н. Таълим кластери асосида “Иқтисодий билим асослари” фанини ўқитишнинг услубий-дидактик имкониятларини яратиш масалалари	225
Botirova M.B. O'yin texnologiyalari orqali matematika darslariga qiziqishni orttirish metodologiyasi	231
Ximmataliyev D.O., Xakimova S.X. Bo'lajak muhandislarning innovasion yondashuv asosida tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirish mazmuni va pedagogik shart-sharoitlari	235
Химматалиев Д.О., Толибаева Э. А. Баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш асослари	240
Суяров А.М. Модернизациялашган таълим шароитида мактаб дарсларининг кластерли интизомий омилларини такомиллаштириш йўналишидаги функционал вазифалар	245
Нуриллаев Ф.Т. Бўлажак ўқитувчиларнинг ижтимоий-касбий масъулият ҳиссини ривожлантириш	249
Miraxmedov F.T. Bo'lajak jismoniy madaniyat oqituvchilarida vatanparvarlik kompetentligini takomillashtirishning integrativ-pedagogik xususiyatlari	254
Qodirov X.O. Bo'lajak AKT soxasi mutaxasislarida kasbiy-ijodiy kompetensiyalarni rivojlantirish pedagogik muammolari	259
Allambergenov A.A. O'qituvchilarni zamonaviy dasturlar asosida o'qitishni takomillashtirishga oid xorijiy tajribalar va ularni ommalashtirish	266
Shanazarova Sh.I. Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish omillari va xavflari	272
Шарипова Д. Дж., Шуқуров Н.Р., Иброҳимов И.Б. Автотранспорт воситалари ҳайдовчиларини тайёрлашда хорижий давлатлар тажрибаси	278
Botirova M.B. Noan'anaviy innovatsion o'yin texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning matematikaga qiziqishini rivojlantiruvchi vosita sifatida	284
Комилова Ф.М. Современное образование и педагогико-психологическое гармония консилнума	289
Турумбетова З. Сравнительная характеристика систем образования США, Германии и Японии	294
Ташева С.Р. Ключевые понятия в менеджменте совместных образовательных программ	300
Камилова С.А. Факторы и пути повышения инвестиционной активности на фондовом рынке	304

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ХЭМ РУЎХЫЙЛЫҚ ТИЙКАРЛАРЫ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Yo'ldasheva M.R. Qo'qon qog'ozi qayta tiklandi	309
Рахбаров У.Р. Ўқувчилар онгида жамият мафкурасининг миллий ўзликни англаш жараёнига таъсир этишининг педагогик омиллари	314
Xodjayeva D.Yu. Axborot xurujlariga qarshi yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish	319

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Мамажонов Х.А. Fizika fanini o'qitishning samaradorligini oshirish jarayonlari	326
Delov T.E. Milliy virtual akademiya tizimining (vacademia.uz) imkoniyatlaridan foydalangan holda virtual o'quv jarayonini tashkil qilish	333
Исмагуллаева Х.З. Биоповреждения и износ тканей	342
Yusupova Z.Z. Methods that motivate students on online learning platforms	349

БАСЛАЎШИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТАРБИЯ

Murodova F.G'. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda ertak va maqollarning ahamiyati	361
Toshova Sh.T. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish va atrof muhitni muhofaza qilish ko'nikmalarini shakllantirish	367
Olimov S. A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion metodik ta'minotni tashkil etish va boshqarish imkoniyatlari	376
Хакимов А. Maktabgacha ta'lim soxasida davlat-xususiy sheriklik loyixalarining zarurati va ʻziga xos xususiyatlari	384
Karimova M.B. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining malaka oshirish jarayonida liderlik ko'nikmalarini takomillashtirish dolzarb ijtimoiy pedagogik muammo sifatida	388
Исмоилова Ю.Т. Бўлажак тарбиячиларда илмий-касбий ижодкорликни ривожлантиришининг таркибий қисмлари	396
Turdiyeva R.K. Umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy fikrlashga o'rgatish usullari va unga ta'sir etuvchi omillar	403
Beknayeveva Sh.V. Maktabgacha ta'limda personalni boshqarish va rivojlantirish	409
Daminova G.Sh. Maktabgacha ta'lim boshqaruvchilarida boshqaruv xususiyatlarini shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali usullar	413
Murodova Z., Tursunova S. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy madaniyatini shakllantirish dolzarb muammo sifatida	419
Kalmuratov T. N. Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini boshqarish funksiyalari	423
Bozorova Z. Bola shaxsini rivojlantirish va axloqiy tarbiya	428
Sharipova G.S. Boshlang'ich ta'limda ta'lim va tarbiya sohasidagi amalga oshirilgan va oshirilayotgan islohatlar	435
Qarshiboyeva X.K. Boshlang'ich sinflarda innovatsion ta'limni qo'llashning zaruriyati	441
Qarshiboyeva X.K. Boshlang'ich sinflarda faol o'qitishning innovatsion usullari: nazariyadan amaliyotga	445
Валиева Ф.Р. Современные стратегии управления в дошкольном образовании: от теории к реализации	449
Asiljonova Sh.D. Teaching productive language skills to preschoolers	458

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Abduazimov F. Cholg'u ijrochiligida repertuar tanlashdagi pedagogik talablar	464
---	-----

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ХӘМ СПОРТ

Toshpo'latov E.B. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida harakatli o'yinlarni tashkil etish mazmunini klasterli yondashuvlar asosida takomillashtirish	469
Bolbekov E. A. Talabalarning sog'lom turmush tarzi mazmunini kreativ yondashuvlar asosida takomillashtirish	473
Yakupbaev A. Jismoniy tarbiya darslarda o'quvchilarni harakatli oyinlarga o'rgatishning dastlapki psixopedagogik mohiyati	479
Якупбаев А.А. Жаҳон ва Ўзбекистон чемпионларида эркин кураш спорт тури бўйича мусобақа даврида партер ҳолатидаги техник усулларнинг таҳлили	483
Zayniddinov T.B. Zamonaviy yondashuvlar asosida bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarning vatanparvarlik kompetentligini takomillashtirish	488
Quvondiqov S.S. Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarining shaxsiy xususiyatlari	493
Орзиев А. А. Тенденция развития традиционного вида спорта кураш и его значимость в воспитание молодежи	498
Спатаев Б.П. Усовершенствование физических качеств будущих учителей физического воспитания на основе инновационных подходов	502
Mambetkasimova Q. Exercises to develop athletic qualities of the athlete	508

БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА МАКТАБ, ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА ҲОКИМЛИКЛАР ҲАМКОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ АСОСЛАРИ

Химматалиев Д.О.

педагогика фанлари доктори, профессор,

Толибаева Э. А.

*Таълим муассасалари бошқарув мутахассислиги I курс магистранти,
Чирчиқ давлат педагогика университети*

Таянч сўзлар: мактаб, тадбир, ҳамкорлик, конференция, учрашув, маъруза, тренинг, маъруза, маслаҳат.

Ключевые слова: школа, мероприятие, сотрудничество, конференция, встреча, лекция, тренинг, лекция, консультация.

Key words: school, event, cooperation, conference, meeting, lecture, training, lecture, consultation.

Ижтимоий ҳаётдаги ҳар қандай ўзгаришлар таълим тизимидаги ўзгаришларга олиб келади. Давлат-жамоат бошқаруви тизимини татбиқ этиш механизмларидан бири таълим муассасалари ва ота-оналар ҳамкорлиги учун шарт-шароит яратишдир.

Баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш таълим муаммоларини ҳал этишда етарли даражада хабардорликка олиб келади. Бундан ташқари, ота-оналар таълим хизматларининг асосий мижозлари сифатида уларнинг сифати устидан жамоатчилик назоратини тўлиқ амалга оширишлари ва доимо таълим муассасасидаги ишларнинг ҳолати ва таълимни ривожлантириш истиқболлари ҳақида етарли маълумотга эга бўлишларига сабаб бўлади.

Мамлакатимиз олимлари М.Бекмуродов [1], А.Умаров [6], Т.Матибаев [3] ва бошқаларнинг тадқиқотларида ёшларнинг оилавий муҳитда ижтимоий-маънавий тарбияси муаммолари ўрганилган.

Баркамол авлодни маънавий-ахлоқий тарбиялаш, ўз Ватани ва халқига содиқ фуқарони шакллантириш бўйича мактабларнинг оила, маҳалла ва

ҳокимликлар, жамоат ташкилотлари ва жамғармалар билан ўзаро ҳамкорлигини амалга ошириш мустақил дунёқарашга эга, аждодларимизнинг бебаҳо мероси ва замонавий тафаккурга таяниб яшайдиган баркамол шахс - комил инсонни тарбиялаш имконини беради, бу вазифаларни амалга оширишда кенг жамоатчилик билан ҳамкорлик ишларини амалга ошириш мақсадга мувофиқдир.

Баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш болаларнинг маънавий баркамол ва жисмоний соғлом бўлишларига ўз ҳиссасини қўшади. Бу ҳамкорликнинг вазифалари:

- оилада соғлом ижтимоий муҳитни яратиш, миллий рух ва турмуш тарзини ҳисобга олган ҳолда фарзандларда ота-она, Ватанга муҳаббат туйғусини шакллантириш;
- болаларнинг қизиқиши, иқтидори ва эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда касбга йўналтириш;
- уларни мустақил фикрлашга ўргатиш, миллий мафкурага садоқат руҳида тарбиялаш;
- болаларнинг бўш вақтларини тўғри ташкил этиш ва уларнинг қўшимча таълим олишларига шарт-шароит яратиш ва бошқаларни ўз ичига олади.

Баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш ота-оналарнинг бошқарувида мактаб меъёрий ҳужжатлари, таълим дастурларини амалга оширилиши ва таълим муассасасининг ривожланиш дастурини ишлаб чиқиш имконини беради. Кўпгина ота-оналар таълим ва тарбия, асосий умумий таълимнинг давлат таълим стандартини жорий этишни қўллаб-қувватлаш, касбга йўналтириш, ихтисослаштирилган таълим, ҳуқуқбузарликлар ва ноқонуний хатти-ҳаракатларнинг олдини олиш, болалар ва ёшлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалаларида ўз таклифларини киритишлари керак.

Таълим соҳасидаги мавжуд вазият оилани ижтимоий-педагогик қўллаб-қувватлашнинг янги, янада самарали тизимини яратишни, оила институти ва таълим муассасалари ўртасида янги муносабатларни қуришни тақозо этмоқда. Бундай жараённи ташкил этиш жамиятда рўй бераётган ўзгаришларнинг моҳиятини чуқур англашни, позицияларни мувофиқлаштиришни, ўқитувчилар ва ота-оналар жамоаси томонидан қабул қилинган концепцияни ишлаб чиқишни талаб қилади. Бунинг учун ота-оналарнинг педагогик маданиятини оширишга ундайдиган тегишли шарт-шароитлар тизими керак:

- ривожланаётган бола шахсининг талаблари ва эҳтиёжлари;

- унинг шахсий ривожланиши ва касбий ўзини ўзи белгилаш жараёнининг ўзига хос хусусиятлари;
- ота-оналарнинг олдинги тажрибасига ва уларнинг педагогик таълим жараёнига таяниш зарур.

Мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ўртасидаги ўзаро ҳамкорликнинг шарт:

- болалар ривожланишининг турли босқичларида таълим позициялари, кадриятлари, мақсадлари, вазифалари, меъёрларини мувофиқлаштириш;
- болаларни тарбиялашда уларнинг ёши эҳтиёжлари ва хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ягона ёндашув ва талабларни ишлаб чиқиш;
- ривожланишнинг ҳар бир ёш босқичида асосий ривожланиш вазифалари, жинси, саломатлиги, темпераменти ва бошқаларни эътиборга олишдан иборат.

Мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш болани шахс сифатида тарбиялаш ва ривожлантириш шакллари ва усуллари ишлаб чиқиш ва амалга оширишда самарали бўлади. Мактаб ўқитувчилари ва ота-оналар ўртасидаги иш тизимининг етакчи ғояси ҳар бир боланинг оиласи билан ҳамкорликни ўрнатиш, ўзаро ёрдам ва манфаатлар ҳамжамиятини яратишдир. Оила ва мактаб ўртасидаги ўзаро муносабатлар жараёни ота-оналарни таълим жараёнига, бўш вақтни ўтказишга, болалар ва педагогик жамоа билан ўзаро муносабатларга жалб қилишга қаратилган бўлиши керак. Ўқитувчи ҳар бир ўқувчининг оиласи алоҳида эканлигини унутмаслиги керак, шунинг учун умумий таълим ташкилоти томонидан ҳамкорликнинг индивидуал шаклларида фойдаланиш яхши муносабатларни ўрнатиш ва ота-оналар билан алоқа ўрнатишда муҳим ва самаралироқ бўлади [4]. Таълим муассасаси ва оила ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг индивидуал шаклларига қуйидагилар киради:

- ўқувчиларнинг ота-оналари билан телефон орқали суҳбатлар;
- индивидуал учрашувлар; суҳбатлар;
- пайдо бўлган масалалар бўйича маслаҳатлашувлар;
- боланинг оиласига ташриф буюриш;
- ота-оналар билан ёзишмалар ва бошқалар.

Ҳозирги вақтда ўқитувчиларнинг ҳамкорликнинг индивидуал шаклларида фойдаланишга бўлган эҳтиёжи сезиларли даражада ошди ва нафақат умумий таълим ташкилоти, балки ота-оналар томонидан ҳам намоён бўлди [2]. Ўқитувчининг оила билан индивидуал ишлаши жуда самарали. Бу ота-оналарнинг мактаб ўқувчиларига қўядиган талабларни

ички қабул қилишларига ва мактаб ва синф ҳаётида фаол иштирок этишга олиб келади. Ўқитувчининг оила билан индивидуал ишлаши туфайли болалар ва уларнинг ота-оналари ўқишга қизиқиш билдира бошлайдилар, бунинг натижасида уларнинг ютуқлари ошади, ўзини ўзи қадрлаши юқори бўлади ва уй вазифаларини тайёрлаш янада муваффақиятли бўлади. Ҳамкорликнинг жамоавий ва гуруҳ шакллари умумий таълим ташкилотининг барча ёки алоҳида ота-оналар гуруҳлари билан биргаликдаги ишини ўз ичига олади. Улар маълум синфдаги муаммоларни аниқлаш, уларни ҳал қилиш йўлларини топиш ва барча ота-оналарни мактаб ишларига жалб қилиш учун мўлжалланган. Ҳамкорликнинг бундай шаклларида фойдаланиш ҳар бир ота-онага мактаб ва синф ҳаётида фаол иштирок этиш имконини беради.

Мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлашнинг асосий шакллари қуйидагилардан иборат:

- мактаб миқёсида ва синфда ота-оналар йиғилишлари;
- мактаб тадбирлари, концертлар ўтказиш;
- очиқ эшиклар куни (ота-оналар куни);
- ота-оналар кўмитасини яратиш ва яқин ҳамкорлик қилиш;
- тематик конференциялар;
- ота-оналарнинг ижодий гуруҳлари билан ишлаш;
- савол-жавоблар куни;
- гуруҳ маслаҳатлари;
- ота-оналарнинг мактаб маъмурияти ва педагогик жамоа билан учрашувлари;
- ота-оналар учун маърузалар;
- маҳорат дарслари, тренинглар;
- ўқув фильмларини кўриш ва кейинги муҳокамалар;
- ота-оналар мактаблари ва бошқалар [5].

Мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлашнинг анъанавий ва ноанъанавий шакллари ҳам мавжуд. Анъанавий шакллар - бу барча таълим муассасалари учун умумий бўлган, йиллар давомида синовдан ўтган шаклдир. Буларга мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимлик ўртасида йиғилишлар ўтказиш, маърузалар ташкил этиш, педагогик суҳбатлар, тадбирларни биргаликда ташкил этиш, индивидуал ва гуруҳ маслаҳатлари ва бошқалар киради. Ҳамкорликнинг ноанъанавий шаклларида мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар билан ҳамкорликда ишлашнинг замонавий шакллари киради. Буларга мунозаралар, семинарлар, давра суҳбатлари ва бошқалар киради.

Шундай қилиб, мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш ўқувчиларнинг уйғун ривожланишига қаратилган ўзаро фаол таълим тизимини яратишдир. Баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш самарали ишлаш усулини онгли равишда танлаш имконини беради. Ўқитувчининг малакаси ва педагогик маҳорати, бир томондан, муайян шароитларнинг объектив таъсирини ҳисобга олиш қобилиятида, бошқа томондан, баркамол авлодни тарбиялашда мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлаш, жамоада ҳамкорликдаги ўзаро муносабатларни ривожлантириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш қобилиятида намоён бўлади.

Адабиётлар:

1. Бекмуродов М. Ўзбек менталитети. Тошкент: Info Capital Group, 2011.
2. Волокитина Ю.Н. Инновационные формы взаимодействия учителей начальных классов и родителей / Ю. Н. Волокитина // Концепт : науч.-метод. электрон. журн. – 2017. – Т. 34. – С. 37–41.
3. Матибаев Т.Б. Ўзбекистонда давлат ва жамият ҳаётининг демократлашуви жараёнида ижтимоий ҳамкорлик тизимини ривожлантириш омиллари. Соц. фан. док. (DSc) автореф. – Тошкент: 2017.
4. Москвина Н.И. Взаимодействие семьи и школы / Н. И Москвина // Кл. руководитель. – 2005. – № 5. – С. 102–107.
5. Подласый И.П. Педагогика начальных классов / И. П. Подласый. – М. : Владос, 2008. – 210 с.
6. Умаров А.А. Ижтимоий-маданий тараққиётни таъминлаш ва қомил инсон шахсини шакллантиришда мутолаанинг роли. – Соц. фан. докт. дисс. – Тошкент: ТошДМИ, 2005.

РЕЗЮМЕ

Таълим соҳасидаги мавжуд вазият оилани ижтимоий-педагогик қўллаб-қувватлашнинг янги, янада самарали тизимини яратишни, оила институти ва таълим муассасалари ўртасида янги муносабатларни қуришни тақозо этмоқда. Мақолада мактаб, оила, маҳалла ва ҳокимликлар ҳамкорлигини таъминлашнинг асосий шакллари ёритиб берилган.

РЕЗЮМЕ

Современная ситуация в сфере образования требует создания новой, более эффективной системы социально-педагогической поддержки семьи, установления новых отношений между институтом семьи и образовательными учреждениями. В статье описаны основные формы обеспечения сотрудничества школы, семьи, района и администрации.

SUMMARY

The current situation in the field of education requires the creation of a new, more effective system of social and pedagogical support for the family, the establishment of new relations between the institution of the family and educational institutions. The article describes the main forms of ensuring cooperation between school, family, district and administration.